

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก

สร้างพระโกศงา

‘สมเด็จพระสังฆราช’

ด้วยศรัทธาและแรงใจ

ตามธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาในพิธีพระศพ
ของสมเด็จพระสังฆราช ทั้ง 3 พระองค์ที่มาจาก
วัดบวรนิเวศวิหาร คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรม
พระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระมหาสมณเจ้า

วัดวารีเนศวรวิหาร คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวรเศรษฐีวงศา กรมสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ จะต้องใช้พระโกศงาช้างบรรจุอัฐิสมเด็จพระสังฆราช

ด้วยเหตุนี้ ในพิธีพระศพของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก พระองค์ล่าสุดที่สิ้นพระชนม์เมื่อปลายปีที่แล้ว (24 ตุลาคม 2556) ก็เช่นกัน ทางวัดบวรฯ เห็นสมควรที่จะต้องจัดทำพระโกศงาเพื่อสืบทอดให้ถูกต้องตามธรรมเนียม ประกอบกับพระนามเดิมของสมเด็จพระญาณสังวรฯ คือ “เจริญ คชวัตร” นามสกุลก็หมายถึง “ช้าง”

“ทองใบ” ช่างแก่อายุเกือบ 70 ปีจากจังหวัดสุรินทร์ คือช่างที่ได้รับเกียรติชั้นสูงนั้น งานของพลายทองใบถูกนำมาทำพระโกศของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

สมโรจน์ คูกิจดิเกษม ประธานชมรมสืบสานวัฒนธรรมคนกับช้างสุรินทร์ ซึ่งเป็นผู้นำช่างมาถวายในการนี้เล่าถึงที่มาของช่างช้างมงคลนี้ว่า ได้มาจากศาสตร์การตัดบำรุงงาของพลายทองใบ ซึ่งเป็นช่างที่เขาเลี้ยงมาเอง ด้วยความที่พลายทองใบมีปัญหาเรื่องงาไขว้กันเป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต ประกอบกับพลายทองใบมีอายุมากแล้ว จึงเห็นควรต้องตัดงา หลังจากที่มีการตัดงาออกไป พลายทองใบก็มีสุขภาพดีขึ้น

หลังจากตัดงาช้างพลายทองใบแล้วก็เก็บเป็นสมบัติของตัวเองมานานหลายปี พอมีคนมาแจ้งความประสงค์ว่าต้องการงาช้างไปทำพระโกศของสมเด็จพระสังฆราช จึงนำมาถวายเป็นการร่วมบุญ งานของพลายทองใบเป็นงานที่มีความแข็งแกร่ง มีความหนาแน่นเหมาะกับการสร้างพระโกศมาก มีลักษณะเป็น “งาเครือ” ซึ่งถือว่าเป็นงาที่ดีและเป็นงามมงคล

“นอกจากเป็นการรักษาสุขภาพของช้างแล้ว การนำงาช้างไปถวายทำพระโกศของสมเด็จพระสังฆราชยังเป็นบุญกุศลต่อตัวช้างด้วย เพราะทำให้ช้างมีสุขภาพดีขึ้นกับการตัดบำรุงงา และส่วนตัวผมมีความผูกพันกับสมเด็จพระสังฆราช ตอนที่พระองค์ยังมีชีวิตอยู่ ผมเคยไปกราบและแลกเปลี่ยนพูดคุยกับท่าน” เขาวา

นอกจากนำงาช้างอย่างดีมาถวายแล้ว สมโรจน์ยังได้นำเสนอช้างที่มีอดีตมารังสรรค์ให้งาช้างกลายเป็นพระโกศอันสมพระเกียรติ

ช่างฝีมือดีที่ได้รับเลือกให้รับผิดชอบงานนี้ชื่อว่า “สุวรรณ ศาสนนันท์” นอกจากจะเป็นช่างกลึงฝีมือดีแล้ว ยังเป็นช่างทำเครื่องดนตรี เป็นครูดนตรีद्या “พญาปีแห่งปากเกร็ด” และเคยเป็นนักดนตรีประจำกองดุริยางค์ทหารเรือด้วย

ด้วยความศรัทธาและเพื่อร่วมบุญกุศล ช่างสุวรรณ

กลึงไม้สร้างพระโกศจำลอง

งาช้างพลายทองใบ

พระสุทธิสารเมธี รับถวายงาช้างจากสมโรจน์ (เสื้อขาวซ้าย)

จึงอาสารับงานนี้ทันทีโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

“ได้มีโอกาสร่วมงานครั้งนี้ ถือเป็นบุญที่ยิ่งใหญ่สำหรับตนเองและครอบครัว การร่วมมือร่วมใจของหลายฝ่ายในการสร้างพระโกศงาช้างครั้งนี้ ถือเป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่อานิสงส์และสุขใจกันถ้วนหน้า อันเกิดจากจิตศรัทธาที่ดีของทุกฝ่ายที่ไหลมารวมกัน จนเกิดเป็นบุญใหญ่ในครั้งนี้”

ช่างสุวรรณเล่าว่า การกลึงงาช้างครั้งนี้ถือเป็นงานใหญ่ที่ต้องมีพิธีบวงสรวง เพราะช้างถือเป็นสัตว์มงคล ดังนั้น จึงต้องจัดพิธีสมโภชขึ้นก่อนจะลงมือสร้างพระโกศ

งานนี้จึงเป็นความร่วมมือของคนทั้งจังหวัดนนทบุรี โดยมี ประยูร อรัญญิก รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองพระอุดม จ.นนทบุรี เป็นแม่ข่ายและประสานกับเทศบาลนครปากเกร็ดจัดดูแลสถานที่พิธีบวงสรวงที่บ้านช่างสุวรรณ ปากทางเข้าวัดกุ

สุวรรณ ศาสนนันท์ ผู้รังสรรค์พระโกศงาช้าง

๒

พระโกศกษัตริย์จำลอง

(ชอยสุขาประชาสรรค์ 2 ชอย 5 อ.ปากเกร็ด) ซึ่งจะมีขึ้นในวันที่ 3 กรกฎาคม 2557 นี้ และเชิญชวนประชาชนในย่านนั้นมาร่วมพิธี ก่อนที่ช่างสุวรรณจะลงมือแกะสลักงาช้างตามแบบพระโกศของสังฆราชองค์ก่อนๆ

ขั้นตอนการทำพระโกศจะต้องมีพิธีไหว้ครูก่อน และด้วยความที่งาช้างมีความแกร่งมาก การกลึงต้องทำในเวลากลางวันตอนอุณหภูมิลดลง หากทำเวลากลางวันอากาศแปรปรวนงาช้างจะปริแตกได้ง่าย แม้จะทำตอนกลางวันแล้วก็ตามอาจจะต้องใช้น้ำพรมช่วยด้วย เพื่อจะได้ตัดแต่งงาช้างขึ้น

สำหรับรูปแบบพระโกศของสมเด็จพระสังฆราชพระองค์นี้ อาจจะสูงกว่าเก่าในส่วนยอด ลักษณะคล้ายแบบอย่างพระโกศทองใหญ่ ทองน้อย เป็นหลัก โดยจะกลึงตามความเหมาะสมของถ้ำชั้นนอกเป็นหลัก ถือว่าเป็นพระโกศที่เรียบง่าย ไม่ต้องมีลวดลายอะไรมาก ส่วนเครื่องมือเครื่องใช้ที่นำมาทำพระโกศก็ต้องใช้เครื่องมือใหม่ทั้งหมด เมื่อใช้เสร็จแล้วก็ต้องเก็บไว้บูชาต่อเพื่อความ เป็นสิริมงคลของช่างเอง เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ผ่านการประกอบพิธีเพื่อทำถวายประมุขฝ่ายสงฆ์ จึงไม่ควรที่จะทำมาใช้ในการงานอื่นๆ

ส่วนพิธีบวงสรวงตามความเชื่อของทั้งพิธีพุทธ และพิธีพราหมณ์ก่อนจะแกะสลักนั้น อาจารย์กังสุตศักดิ์ ชำนาญศก ผู้ทำพิธีบวงสรวง อธิบายว่า พิธีการบวงสรวงบูชาฤกษ์ในการสร้างพระโกศงาช้างของสมเด็จพระสังฆราช จะเริ่มในเวลา 07.00 น. เริ่มพิธีด้วยการเจริญพุทธมนต์ มีการนิมนต์พระ 10 รูปมาประกอบพิธี

ต่อมาเวลา 09.30 น. เริ่มพิธีบวงสรวงเพื่อขอฤกษ์จากเทพยดา แล้วทำการไหว้ครูช่าง ครูศิลปะ พอเสร็จพิธีแล้วลงมือกลึงงาช้างได้

“เครื่องมือเครื่องใช้ในงานช่างต้องเป็นของใหม่

ทั้งหมด ให้นำใส่พานเพื่อบวงสรวงกราบไหว้ครูบาอาจารย์ ทำพิธีเจิม ไปรยข้าวตอกดอกไม้เพื่อความ เป็นสิริมงคลจนกว่าจะกลึงงานเสร็จ พอใช้เสร็จแล้วก็ต้องเก็บเครื่องมือเหล่านี้ไว้บูชาต่อไปเพราะเป็นของสูง”

อาจารย์กังอธิบายสาเหตุที่มีธรรมเนียมการนำงาช้างมาสร้างพระโกศ เพราะช่างมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ถือว่าช่างเป็นสัตว์สูง เป็นงามมงคล สำหรับช่างที่ลงมือทำต้องพรมน้ำมนต์ธรณีสารก่อนลงมือกลึง หลังทำเสร็จแล้วก็ต้องนำชนน้ำมนต์มาอาบรดตั้งแต่หัวจดเท้าเพื่อชำระร่างกาย ดังนั้น การจะทำงานช่างทุกครั้งต้องตั้งชนน้ำมนต์ก่อน

สำหรับพราหมณ์ผู้ทำพิธีก็ต้องทำให้ถูกต้องตามประเพณีโบราณ โดยเฉพาะการนุ่งผ้าประกอบพิธีต้องนุ่งแบบดองตะพึด ห่มผ้าพันธำ ซึ่งการนุ่งผ้าห่มผ้ามีหลายวิธี แต่การนุ่งในแบบที่กล่าวมาข้างต้นคือการนุ่งเพื่อใช้ประกอบพิธีการสำคัญอย่างการคล้องช้าง เป็นไปตามตำราช่างหลวงในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การนุ่งแบบนี้ได้อิทธิพลมาจากอินเดีย

เพื่อให้พิธีเป็นไปอย่างถูกต้องตามประเพณี การนุ่งผ้าจึงสำคัญ โดยจะมีครูจากแผนกโขนละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ที่ขอเป็นเจ้าภาพเรื่องผ้าในพิธีบวงสรวงสร้างพระโกศประมุขฝ่ายสงฆ์ ทุกคนจึงอยากร่วมกันและทำให้ดี เพราะงานพิธีแบบนี้ไม่ได้เกิดขึ้นง่ายๆ จึงอยากทำให้ถูกต้องตามประเพณี

นับเป็นศรัทธาอันยิ่งใหญ่ที่พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า ต่างร่วมมือร่วมใจกันเทิดพระเกียรติให้กับประมุขสงฆ์ในวาระสุดท้ายของพระองค์

อิลลา อิลลา